Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Jussi Rämet	Suomi.fi	22.10.2026 10:05:05 UTC+03:00

POHJOIS-POHJANMAA
COUNCIL OF OULU REGION

22.10.2026

Vastausosoite: MvM@eduskunta.fi

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle saaristolaiksi (HE 166/2026 vp)

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto saaristolakiin liittyen. Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto jatkaa monilta osin aiemmin lausumaansa, mutta pyrkii huomioimaan lausuntokierroksen jälkeen lakiuudistukseen tehdyt päivitykset.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää hallituksen esitystä saaristolain kokonaisuudistuksesta välttämättömänä lakiuudistuksena, joka tuo lain paremmin tämän päivän tarpeita ja toimintaympäristöä vastaavaksi. Lakiuudistus huomioi yleisen toimintaympäristön muutoksen ja saariston elinvoimaan keskeisesti vaikuttavat tekijät: yleinen ja palveluiden saavutettavuus, kokonaisturvallisuus sekä huoltovarmuus. Positiivista lain yleisissä tavoitteissa on se, että lain avulla saariston erityispiirteet tunnistetaan paremmin. Lisäksi lakiuudistus tunnustaa esimerkiksi kausiasukkaiden merkityksen, saariston kulttuuriperinnön sekä luontoarvot edeltäjäänsä paremmin. Lakiuudistus huomioi entistä paremmin myös saaristoalueiden erilaisuutta.

3 § Saaristo

Saariston käsitteen aiempaa lakia tarkempi määrittely on tehty Suomen ympäristökeskuksen tuottaman saaristoluokituksen perusteella. Tietoon perustuva ja läpinäkyvä kriteeristö määrittely saaristolle on tarpeen, mutta määrittelyn lisäksi käytännön työssä ja kehittämisessä on huomioitava saaristoisen kunnan muut erityispiirteet (esimerkiksi ikärakenne, palveluiden yleinen saavutettavuus ja tuottaminen, tietoliikenneyhteydet).

4 § Saaristokunta

Saaristokuntia koskeva säädös on merkittävä, koska sillä on vaikutuksia kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien laskentaan. Osa valtionosuuksien laskennallisista kustannuksista määräytyy kunnan saaristoisuuden perusteella. Valtiovarainministeriö maksaa saaristokunnille ja -osakunnille kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia korotettuna saaristo-olosuhteiden vuoksi (laki kunnan peruspalveluiden valtionosuuksista, 618/2021).

Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsee Suomen kolmanneksi suurin saari, Hailuoto. Hailuodon kiinteä yhteys parantaa Hailuodon saavutettavuutta, mutta muut saaristoisuuden erityispiirteet kuitenkin säilyvät ja jopa korostuvat yhteyden myötä. Tämä lisää merkittävästi kunnan kustannuksia ja investointeja muun muassa kaavoituksessa, kunnallistekniikassa, vesihuollossa, liikenteessä ja pysäköinnissä. On oletettavaa, että kausiasukkaiden sekä matkailijoiden määrä tulee kiinteän yhteyden myötä lisääntymään. Matkailijoiden ja kausiasukkaiden määrän kasvulla on vaikutuksia myös sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä palo- ja pelastustoimen tehtävien järjestämiseen ja saavutettavuuteen alueella.

5 § Saaristoinen hyvinvointialue

Saaristoisen hyvinvointialueen määrittely on otettu osaksi lakiuudistusta ja näin myös oikeutetusti hyvinvointialue tunnustetaan merkittäväksi peruspalveluita tuottavaksi toimijaksi saaristoisilla alueilla. Laissa korostetaan hyvinvointialueiden velvollisuutta huolehtia siitä, että saariston vakituisilla ja kausiasukkailla on käytettävissään palvelut saariston erityisolot huomioon ottaen.

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiinnittää huomiota saariston määrittelyyn ja saaristoluokituksen vaikutuksiin Hailuodon kaltaisilla alueilla. Hailuodon kiinteä tieyhteys muuttaa alueen asemaa saaristoluokituksessa ja vaikuttaa saaristoisuuteen sidottuihin rahoituskriteereihin. Kiinteä tieyhteys ei kuitenkaan poista Hailuodon maantieteellistä saaristoasemaa eikä kaikkia saaristoisuudesta aiheutuvia erityisolosuhteita. Hailuodossa vakituisen väestön lisäksi noin 650 vapaa-ajan asuntoa muodostaa merkittävän kausiasutuksen, mikä lisää palvelujen kysyntää etenkin sesonkiaikoina. Kausiasutuksen lisäksi matkailu on lisääntynyt ja edelleen lisääntymässä alueella, joka voi näyttäytyä myös kasvavana terveyspalveluiden tarpeena, etenkin kesäkautena. Digitaalisilla palveluilla voidaan täydentää esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden palveluvalikoimaa, mutta keskeisissä ja etenkin kaikista heikommassa asemassa oleville asiakasryhmille lähipalveluiden tarve on kiistaton.

6 § Palvelut saaristossa

Pykälän, kuten aiemmassa luonnosvaiheessa olleen pykälän (kuntien ja hyvinvointialueiden palvelut saaristossa) tavoitteena on alleviivata, että kunnat ja hyvinvointialueet kiinnittävät erityistä huomiota palveluiden saatavuuteen saaristossa.

Lähipalveluiden saatavuus ja saavutettavuus korostuvat osana saariston erityispiirteitä ja olosuhteita. Saaristoisten kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen palvelut edellyttävät huomiointia hyvinvointialueen ja kunnan välisissä strategisissa yhteistyö- ja palvelusopimuksissa. Erityisen tärkeää on turvata etenkin kaikista haavoittuvaisimmassa asemassa olevien henkilöiden lähipalvelut. Pohjois-Pohjanmaan asema saaristoisena hyvinvointialueena muuttuu uuden määrittelyn myötä. Tässä yhteydessä on tärkeää huolehtia siitä, ettei hallinnollisen luokituksen ja rahoitusperusteen muuttuminen heikennä saariston erityisolosuhteiden huomioon ottamista palvelujen järjestämisessä.

Lakiehdotuksessa (6 §) uutena nostettu esille digitaalisten palveluiden merkitys palveluiden järjestämisessä. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää kannatettavana 6 §:n tavoitetta edistää valtion digitaalisten palveluiden saatavuutta saaristossa. Digitaaliset palvelut voivat parantaa palvelujen saavutettavuutta ja täydentää saaristoalueiden palvelutarjontaa.

Samalla on tärkeää huomioida saaristoalueiden väestörakenne ja erilaiset valmiudet käyttää digitaalisia palveluita. Digitaalisten palvelujen kehittäminen ei saa johtaa siihen, että välttämättömiä fyysisiä lähipalveluja korvataan tilanteissa, joissa niiden saatavuus on erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kannalta tarpeen. Digitaalisten palvelujen tulee ensisijaisesti täydentää ja vahvistaa palvelujen saavutettavuutta.

Digitaalisten palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus edellyttää toimivien tietoliikenneyhteyksien lisäksi riittävää digiosaamista ja mahdollisuutta saada tukea palvelujen käyttöön. Saaristoalueiden väestörakenne huomioon ottaen digiopastuksen ja muun käyttäjätuen saatavuuteen ja resursointiin on tärkeää kiinnittää huomiota. Näin voidaan varmistaa, että digitaalisten palvelujen lisääntyminen vahvistaa palvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta eikä muodosta uutta palveluihin pääsyn estettä.

9 § Saariston elinvoiman kehityksen ja erityispiirteiden huomioon ottaminen

Saariston elinvoiman kehityksen ja erityispiirteiden huomiointi saaristoa koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa on erittäin kannatettava asia. On tärkeää, että pykälän toimeenpanossa muodostuu riittävän selkeät käytännöt sille, miten saariston erityispiirteiden huomioon ottaminen ja saaristovaikutusten arviointi toteutetaan.

On myönteistä, että ehdotettu sääntely tunnistaa myös paikallisen tai alueellisen saaristo-ohjelman mahdollisuutena huomioida saariston elinvoima ja erityispiirteet. Tämä tukee saaristokysymysten tarkastelua osana laajempaa paikkaperusteista aluekehittämistä.

13 § Saariston tilanne- ja kehityskuva

Valtioneuvoston eduskunnalle antama saariston tilanne- ja kehityskuva on edelleen erittäin kannatettava lisä lakimuutoksessa. Pykälä edistää saaristoa koskevia politiikkatoimia sekä lisää eduskunnan ajantasaista tietoa saariston olosuhteista ja tarpeista. On tärkeää, että etenkin tilannekuvan laadullisen osion laatimiseen osallistetaan laajasti saaristoisia kuntia.

Lausunnon valmistelija, aluekehityspäällikkö Laura Kelhä, Pohjois-Pohjanmaan liitto
Lausunnon allekirjoittaja, maakuntajohtaja Jussi Rämet, Pohjois-Pohjanmaan liitto